

### 3. Programma Balans in landelijk gebied

## Inleiding en ontwikkelingen

De uitdagingen voor het Zeeuwse platteland zijn de komende jaren groot. Verschillende opgaven zoals die ook in deze Begroting zijn opgenomen zullen hun weerslag krijgen in het landelijk gebied. Dat stelt de Provincie en de partners in het landelijk gebied voor een forse uitvoeringsopgave om tot een effectieve en samenhangende aanpak te komen in projecten en gebieden. In de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is dat ook erkent en in de daaraan gekoppelde omgevingsagenda voor de Zuidwestelijke Delta is het landelijk gebied als een van de drie speerpunten aangeduid. Bezien wordt nog of de Zuidwestelijke Delta koploper gebied zal worden.

De landbouw is belangrijk voor de Zeeuwse economie. Het produceren van kwalitatief hoogwaardig (en veilig) voedsel staat centraal. De inzet voor een volhoudbare landbouw zal ook de komende jaren centraal staan in de provinciale inzet overeenkomstig landelijk beleid. Afgelopen voorjaar heeft nog maar eens laten zien dat inspelen op de klimaatverandering met het Deltaplan zoet water zeer noodzakelijk is. Deze aanpak moet in samenhang gezien worden met de integrale aanpak van de landbouwtransitie, achteruitgang van de bodemvruchtbaarheid en bodembiodiversiteit, afname van waterkwaliteit, druk vanuit de keten, ontwikkelingen in de gewasbescherming, inzichten over de kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw, enz. De totstandkoming van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) voor de nieuwe periode zal een belangrijk handelingsperspectief geven. Voor Nederland krijgt dat uitwerking in het Nationaal Strategisch Plan (NSP). De jaren 2021 en waarschijnlijk 2022 zullen als transitieperiode gelden richting de nieuwe periode en zullen we benutten om ons voor te bereiden op de nieuwe kaders, alles gericht op de volhoudbare landbouw.

De Zeeuwse delta herbergt aantrekkelijke natuur en een prachtig landschap, van kust en deltawateren, van kreken, poelgronden en de oude kreekruggen. Deze kwaliteiten zijn van grote waarde, voor de biodiversiteit, voor de economie en voor de aantrekkingskracht van de provincie. De zorgen om de achteruitgang van de biodiversiteit zijn ook in het Zeeuwse echter groot. De eerste Zeeuwse natuurrapportage 2019 heeft laten zien dat het gevoerde natuurbeleid effectief is, maar dat er meer nodig is om de biodiversiteit daadwerkelijk te herstellen en de instandhoudingsdoelen te realiseren. Ook het stikstofdossier heeft dat nog eens helder gemaakt. Als opvolging van de gezamenlijke notitie 'Nederland Natuurpositief' hebben provincies en Rijk aangekondigd te komen met het Programma Natuur om een stevige impuls te geven aan de natuur. Dat is op de eerste plaats nodig om tot een verbeterde doelrealisatie instandhoudingsdoelen VHR te komen en in te zetten op het versterken van de biodiversiteit. En op de tweede plaats is, in relatie tot de stikstofproblematiek, een goede staat van instandhouding natuur een economische noodzaak om ook in de toekomst ontwikkelingsruimte te houden. Met de brief over de lange termijn aanpak van stikstof heeft het Kabinet € 5 miljard voor de komende 10 jaar beschikbaar gesteld voor de stikstofaanpak, waarvan € 3 miljard voor het Programma Natuur. De komende periode zal dit programma uitgewerkt worden en ook voor onze provincie ingevuld worden.

Als onderdeel van de uitvoering van het klimaatakkoord wordt door provincies in samenwerking met het Rijk gewerkt aan de bossenstrategie. Deze zal vertaald worden in de Zeeuwse bosvisie en de komende jaren in uitvoering worden genomen. Zowel de transitieopgave naar een volhoudbare landbouw als de doelstellingen biodiversiteit en de uitvoering van het klimaatakkoord voor het landelijk gebied pakken we gezamenlijk als natuur en landbouw binnen dit programma op. Dit doen we niet alleen, maar in overleg met o.a. de landbouwsector, natuurorganisaties en ondernemers.

Het landelijk gebied is niet (meer) het exclusieve domein van landbouw en natuur. Steeds meer mensen, zowel bewoner als bezoekers, vinden of zoeken er ruimte om te recreëren, hun sport uit te oefenen of gewoon te genieten van het agrarische landschap, de aantrekkelijke dorpen en steden, de bijzondere natuur. Met de verwachte toeristische toename zal de druk op het landelijk gebied alleen maar toenemen. Als provincie zetten we in om de aantrekkelijkheid van het achterland te vergroten. We doen dit door het stimuleren van een toeristisch mobiliteitsnetwerk (wandel- en fietsknooppunten), aanleg van voorzieningen om natuur- en landschapswaarden zichtbaar en beleefbaar te maken, (natuur)gebieden nog toegankelijker te maken en aandacht te schenken aan de (ontstaans)geschiedenis van het landschap, waaronder de verkrijging van de Unesco-status Geopark. Hierbij zoeken we de raakvlakken met andere opgaven (cultuur, recreatie) en werken we aan wederzijdse versterking. We willen een grotere betrokkenheid van de maatschappij bij de natuur bereiken. Dit is ook één van de actiepunten uit het Natuurpact: op weg naar een natuurinclusieve maatschappij. Verschillende initiatieven binnen het programma raken dit doel al, onder andere

natuurbeleving en toegankelijkheid van natuurgebieden. We nemen ons voor om de doelen hiervoor in 2021 meer te concretiseren.

### **Speerpunten**

- Versterken inzet voor herstel biodiversiteit o.a. door het uitwerken en verder invullen van het landelijke Programma Natuur.
- Ondersteunen initiatieven die bijdragen aan de transitie naar een volhoudbare of meer natuurinclusieve landbouw en dit zo goed mogelijk koppelen aan de totstandkoming van de nieuwe periode Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.
- Uitvoering geven aan de landelijke bossenstrategie en de Zeeuwse bosvisie.
- Eerste stap zetten in het concretiseren van doelen om te komen tot een natuurinclusieve samenleving.

### **Provinciale beleidskaders**

- Natuurvisie Zeeland 2017-2022
- Natuurbeheerplan Zeeland
- Beheerplannen Natura2000
- Nota Natuurbeleving
- Nota toegankelijkheid natuurgebieden (Natuurlijk genieten in Zeeland) 2010
- Beleidsnota Natuurwetgeving
- Omgevingsplan Zeeland
- Omgevingsverordening
- Economische Agenda
- Nota Grondbeleid
- Natuurrapportage Zeeland 2019
- Beheerplannen Natura2000: Yerseke en Kapelse Moer 2018-2024
- Beheerplannen Natura2000: Canisvliet, Groote Gat en Vogelkreek 2017 - 2023
- Beheerplannen Natura2000: Zwin en kievittepolder 2017-2023

### **Reguliere taken**

- Verstrekken subsidies voor natuurbeheer;
- Subsidieverlening aan Collectief Poldernatuur, die vergoedingen aan agrariërs uitkeert;
- Subsidieverlening aan de Faunabeheer Eenheid, die het Faunabeheerplan opstelt;
- Het (mede)opstellen van Natura 2000 beheerplannen;
- Het opstellen en periodiek evalueren van (uitvoerings)beleid Landelijk Gebied (Landbouw en Natuur);
- Natuurontwikkeling, totstandkoming Natuurwerk Zeeland;
- Vergunningverlening in het kader van wet Natuurbescherming voor gebiedsbescherming en soortenbescherming;
- Uitvoering van herstel- en instandhoudingsmaatregelen (o.a. PAS) in bestaande Natura 2000 gebieden en het Natuurnetwerk Zeeland;
- Subsidie verstrekken aan IVN/De Zeeuwse Natuur, Nationaal Park Oosterschelde, Stichting Het Zeeuwse Landschap, Stichting Landschapsbeheer Zeeland en Terra Maris;
- Uitvoeren taak zelfrealisatie, verwerving en vervreemding van gronden en tijdelijk beheer van gronden in combinatie met landbouwkundige structuurverbetering;

- Monitoring en beoordeling van natuurkwaliteit;
- Rapportage aan de Staatssecretaris, de Tweede Kamer en Provinciale Staten via de jaarlijkse Voortgangsrapportage Natuur.

### **Maatschappelijk effect**

Versterken van de biodiversiteit, het realiseren van een volhoudbare landbouw en een kwalitatief hoogwaardige voedselvoorziening, samen met andere partijen.

### **Doelstellingen**

#### *Realisatie Natuurnetwerk*

Het Natuurnetwerk Zeeland is in 2027 gerealiseerd.

In het Natuurbeheerplan zijn de grenzen van het Natuurnetwerk vastgesteld. Per 1-1-2021 is de nog te realiseren restantopgave verwerving en inrichting nieuwe natuur 725 hectare. Dat vraagt gemiddeld per jaar een realisatie van circa 100 ha.

### **Acties**

*Versnelling van realisatie van de resterende natuurontwikkelingsopgave d.m.v. aanbod en kansen die zich voordoen*

*Zoeken naar mee koppelkansen met andere opgaven uit oogpunt realisatie Natuurnetwerk Zeeland*

*Continuering inzet kavelruilbureau in combinatie met de Grondbank Zeeland*

*Inzet Zeeuws Particulier Grondbezit en betrekken bij het realiseren van het Natuurnetwerk Zeeland*

*Blijven toepassen algemene uitgangspunten o.a. verweving op basis van vrijwilligheid, geen planologische schaduwwerking en afstemming tussen natuur en landbouw.*

#### *Natuurbeheer en natuurbescherming*

Het beheer van natuur en landschap wordt gefaciliteerd, door eigenaren en beheerders van natuur- en beheergebieden de mogelijkheid te bieden gebruik te maken van het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL).

Het gaat hierbij om natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer, faunabeheer, exotenbestrijding en monitoring. De subsidie is een tegemoetkoming in de kosten die eigenaren en beheerders van natuur- en beheergebieden moeten maken om hun gebieden te ontwikkelen en/of in stand te kunnen houden. Ook de kosten voor het bestrijden van exoten en het verlenen van een tegemoetkomingen bij wildschade valt onder dit onderdeel.

### **Acties**

*Vergoeden en aansturen van natuurbeheer op grond van het subsidiestelsel Natuur en Landschap middels de kaders uit het Natuurbeheerplan*

*Vergoeden en aansturen van agrarisch natuurbeheer via het Collectief Poldernatuur en daardoor een substantiële bijdrage te leveren aan de biodiversiteit en het landschap buiten de natuurgebieden.*

*Het verlenen van subsidie voor functieverandering en inrichting van nieuwe natuur en herstel van bestaande natuur op grond van het subsidiestelsel Natuur en Landschap middels SKNL*

*Bestrijding van schadeveroorzakende soorten en zorgdragen voor de uitkering van schadevergoedingen t.g.v. fauna*

*Monitoring van natuurgebieden conform landelijke afspraken en het provinciaal monitoringsplan*

*Het verlenen van subsidie voor een extra vergoeding aan natuurbeheerders voor het houden van toezicht op natuurterreinen middels het subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer*

*Provinciale aanpak invasieve exoten door middel van preventie, eliminatie en beheer opstellen, en het uitvoeren van tenminste twee bestrijdingsacties.*

*Op praktijkschaal toepassen van een pilot voor tenminste drie innovatieve projecten om wildschade aan gewassen te voorkomen zoals afgesproken bij de totstandkoming van de beleidsnota Natuurwetgeving*

*Uitvoeren onderzoek naar verwilderde katten*

*Evalueren ganzenopvangbeleid*

*Bescherming van natuurgebieden en soorten via de bestaande wetgeving, zoals vastgelegd in de Wet natuurbescherming en de Wet ruimtelijke ordening (Natuurnetwerk Zeeland) en de keuzes in de beleidsnota Natuurwetgeving*

*Zorgdragen voor het opstellen van Natura 2000 beheerplannen; vaststellen van de laatste beheerplannen Manteling van Walcheren en Kop van Schouwen; starten met het actualiseren van de overige beheerplannen i.r.t. de stikstofproblematiek*

*Uitwerken van de uitkomsten van de Passende Beoordelingen voor het snijden & rapen van zeegroenten en schelpdieren, evenementen vliegbewegingen zoals afgesproken bij de totstandkoming van de beleidsnota Natuurwetgeving.*

*Natuurherstel*

Herstelmaatregelen worden uitgevoerd in bestaande natuurgebieden waar een extra kwaliteitsimpuls noodzakelijk is voor het behalen van noodzakelijke natuurdoelen zoals natuur2000.

## **Acties**

*Uitvoeren van tenminste 5 projecten gericht op herstel- en instandhoudingsmaatregelen in Natura2000-gebieden met als doel het effect van de uitstoot van stikstof te verminderen en om natuur te behouden en te versterken*

*Uitvoeren van tenminste 1 nazorgproject in of nabij Natura2000-gebieden*

### **Voortgang/Resultaat**

Zgn. nazorg is gecontinueerd in de Margarethapolder bij Terneuzen. Tevens is subsidie verleend voor enkele maatregelen bij de inlaag Hoofdplaat (2.2 ha).

*Natuurbeleving, verbreding en verbinding*

Natuur en het landschap in Zeeland beter bekend en beleefbaar maken;  
Zoeken van verbindingen tussen mens en natuur en het toewerken naar een natuur-inclusieve samenleving.

## **Acties**

*In de praktijk brengen in samenwerking met natuurorganisaties en toeristisch-recreatieve organisaties van de in 2019 ontwikkelde branding strategie*

*In of bij ten minste twee natuurgebieden extra (recreatieve) voorzieningen aanbrengen om de beleving van de natuur te vergroten*

*Gezamenlijk met partners en de Zeeuwse Natuur tot uitvoering brengen van een gezamenlijk plan gericht op activiteiten die zorgen dat natuurgebieden kunnen worden beleefd, natuureducatie, natuurvoorlichting en –promotie*

*Opstellen van een bidbook ter verkrijging van de UNESCO Geopark status en de meerwaarde te onderzoeken*

*Het totaal aan voorzieningen, activiteiten, bezienswaardigheden en programma's op het gebied van natuurbeleving is op één plaats vindbaar en duidelijke en overzichtelijk ontsloten*

*Continueren van de 90% toegankelijkheid/beleefbaarheid van de natuurgebieden*

### **Voortgang/Resultaat**

In het provinciaal beleid is Natuurbeleving als speerpunt opgenomen. In april 2019 is de nota Natuurbeleving en -branding vastgesteld. In het activatieplan is op activiteitsniveau de aanpak uitgewerkt. In december 2019 heeft een informatiebijeenkomst voor PS plaatsgevonden.

*De bestaande 2100 kilometer wandelnetwerk en boerenlandpaden worden beheerd*

### **Voortgang/Resultaat**

Het beheer van het wandelnetwerk wordt met ca. 240 vrijwilligers uitgevoerd. Inmiddels is er ca. 2700 km wandelnetwerk ligt (uitbreiding met Tholen fase 2). Ongeveer 235 agrariërs hebben een boerenlandcontract. In 3 gebieden zijn de 7-jarige contracten verlengd: Schouwen-Duiveland, Zuid-Beveland en Oost Zeeuws-Vlaanderen. Meer gedetailleerde informatie is te vinden in het jaarverslag van Stichting Landschapsbeheer Zeeland, die het beheer verzorgt.

*Opstellen Zeeuws actieplan voor de groene vrijwilligers*

*Het stimuleren van maatschappelijke initiatieven op het vlak van natuur en landschap en het betrekken van vrijwilligers bij de natuur*

*Ondersteunen van het Nationaal Park Oosterschelde bij de uitvoering van het projectplan voor de doorontwikkeling van het Park*

*Verlenen van subsidie aan tenminste twee soortgerichte projecten ter ondersteuning van kwetsbare en bedreigde dier- en plantensoorten*

*Uitvoeren pilot proactieve soortenbescherming in Nieuwdorp, waarbij aandacht is voor natuurinclusief bouwen*

*Een volhoudbare landbouw*  
Zeeland kent op de lange termijn een volhoudbare landbouw.

Een sector die economisch gezond is en produceert in evenwicht met de natuurlijke omgeving. Hiervoor ondersteunen we ondernemers en organisaties die aan de slag willen met belangrijke thema's als bodem, water, biodiversiteit, innovatie etc. Het POP programma is hiervoor een belangrijke financieringsbron.

## Acties

*Ondersteunen van tenminste 2 initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen zoetwaterbeheer en beschikbaarheid*

*Ondersteunen van tenminste 2 initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen voor een betere bodemstructuur en bodemvruchtbaarheid*

*Ondersteunen van tenminste 2 initiatieven die bijdragen aan het herstel en beter benutten van de functionele agrobiodiversiteit*

*Ondersteunen van tenminste 2 initiatieven die zich richten op eiwittransitie*

*Ondersteunen van tenminste 2 initiatieven die zich richten op de doelstelling voor het versterken van de positie van de boer in de keten*

*Ondersteunen van tenminste 5 initiatieven ter bevordering van kennis en innovatie in de agrarische sector*

*Ondersteunen van minimaal 1 initiatief dat zich richt op de doelstelling voor de biologische sector*

*Ondersteunen van minimaal een initiatief dat zich richt op het werken met belonen voor maatschappelijke prestaties middels KPI's in de landbouw*

*Verbeteren agrarische structuur, tenminste 500 ha kavelruilen, conform POP aanvraag*

*Kaderstelling niet grondgebonden landbouw (intensieve veehouderij, glastuinbouw) in het Omgevingsplan.*

## Trendindicatoren

| Trendindicatoren                                              | 2019   | 2020   | 2027 |
|---------------------------------------------------------------|--------|--------|------|
| Natuurbeheer Aantal ha natuureengebied in beheer met contract | 17.370 | 17.810 | nvt  |
| Living Planet Index *                                         | 6,4%   | 7,5%   | nvt  |

\* In 2019 is de Living Planet Index (LPI-index) op provinciaal niveau van CBS beschikbaar gekomen. De biodiversiteit is tov 1990 met 7,5% toegenomen. De LPI is echter een algemene index en er zijn grote verschillen binnen soortgroepen en tussen gebieden. Hiertoe komt elke 3 jaar een aparte rapportage voor naar PS om meer op detail te informeren.

## Doelindicatoren

| Doel                 | Indicator                                                        | Stand 2019     | Streefwaarde 2020 | Streefwaarde 2021 | Einddoel                  |
|----------------------|------------------------------------------------------------------|----------------|-------------------|-------------------|---------------------------|
| Volhoudbare landbouw | Aantal ondernemers betrokken bij nieuwe kennistracten            | 0              | 100               | 200               |                           |
| Natuurontwikkeling   | Aantal ha nog te realiseren nieuwe natuur                        | 802 (1-1-2020) | 725 (1-1-2021)    | 625 (1-1-2021)    | 0 (omvang is dan 5713 ha) |
| Natuurbescherming    | Via de VRPZ geldt ruimtelijke bescherming via bestemmingsplannen | 100%           | 100%              | 100%              | 100%                      |
| Natuurbescherming    | Actuele natuurbeheerplannen voor alle Natura2000 gebieden        | 5              | 7                 | 7                 | 7                         |
| Natuurverbreding     | Aantal kilometer wandelnetwerk                                   | 2100 km        | 2100 km           | 2100 km           | 2100 km                   |
| Natuurbeleving       | Percentage toegankelijke beleefbare nieuwe natuur                | >90%           | Minimaal 90%      | Minimaal 90%      | Minimaal 90%              |

## Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

| Exploitatie                                            | B2021          |
|--------------------------------------------------------|----------------|
| Lasten                                                 |                |
| <b>030101-Realisatie natuurnetwerk</b>                 | <b>3.579</b>   |
| <b>030102-Natuurbeheer en natuurbescherming</b>        | <b>15.103</b>  |
| <b>030103-Natuurherstel</b>                            | <b>3.952</b>   |
| <b>030105-Natuurbeleving: verbreding en verbinding</b> | <b>3.229</b>   |
| <b>030106-Een volhoudbare landbouw</b>                 | <b>2.151</b>   |
| <b>039999 Ambtelijke inzet</b>                         | <b>3.229</b>   |
| <b>Totaal Lasten</b>                                   | <b>31.243</b>  |
| Baten                                                  |                |
| <b>030101-Realisatie natuurnetwerk</b>                 | <b>1.026</b>   |
| <b>030102-Natuurbeheer en natuurbescherming</b>        | <b>228</b>     |
| <b>Totaal Baten</b>                                    | <b>1.254</b>   |
| <b>Gerealiseerd saldo van baten en lasten</b>          | <b>-29.990</b> |
| Onttrekkingen                                          |                |
| <b>980399 Bestemmingsreserves-Pr.3</b>                 | <b>3.147</b>   |
| <b>Resultaat na bestemming</b>                         | <b>-26.843</b> |